

Przedszkole i Szkoła Promujące Zdrowie

Valentina Todorovska-Sokołowska

Krajowy koordynator programu „Przedszkole i Szkoła Promujące Zdrowie”

Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie

Szkoła promująca zdrowie jest najdłużej realizowanym w Polsce programem na rzecz zdrowia uczniów i pracowników szkoły

Przedszkola i szkoły promujące zdrowie we współpracy z rodzicami systematycznie i planowo tworzą środowisko społeczne i fizyczne sprzyjające zdrowiu i dobremu samopoczuciu (dzieci, pracowników i rodziców) a także wspierają rozwój kompetencji wychowanków/uczniów i pracowników w zakresie dbałości o zdrowie przez całe życie.

Schools for Health in Europe

Szkoła Promująca Zdrowie

- Popularyzację idei w Polsce rozpoczęto od trzyletniego projektu pilotażowego (1992-1995) pn. *Szkoła Promująca Zdrowie*, zainicjowanego przez WHO/EURO, realizowanego pod kierunkiem prof. dr hab. Barbary Woynarowskiej.
- Program upowszechniany jest w ramach sieci Szkół dla Zdrowia w Europie (SHE – Schools for Health in Europe), utworzonej w wyniku porozumienia WHO/EURO, Rady Europy oraz Komisji Europejskiej. Jest to sieć tworzona przez koordynatorów krajowych oraz ekspertów z dziedziny edukacji i zdrowia.

Podstawy prawne realizacji programu w Polsce

Porozumienie Ministrów

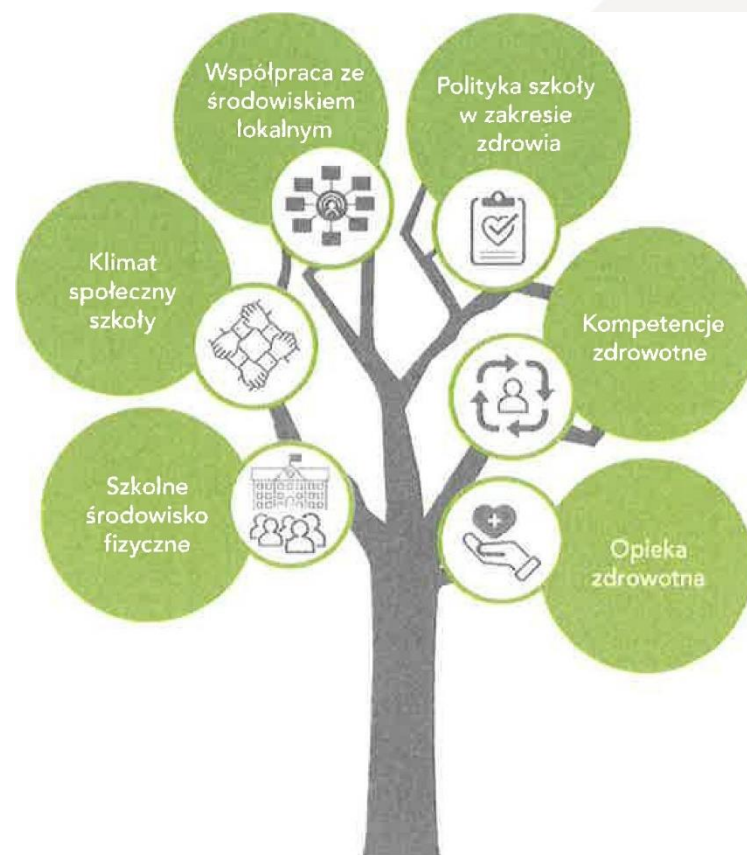
Podstawę do realizacji działań w zakresie programu *Szkoła Promująca Zdrowie* w Polsce stanowi Porozumienie o współpracy między Ministrem Edukacji Narodowej, Ministrem Zdrowia oraz Ministrem Sportu i Turystyki w sprawie promocji zdrowia i profilaktyki problemów dzieci i młodzieży z 2009 r.

Upowszechnianie koncepcji *Szkoły Promującej Zdrowie* zostało wymienione wśród zadań w **Narodowym Programie Zdrowia na lata 2021-2025**

- Cel operacyjny 1.2. Profilaktyka nadwagi i otyłości
 - zadanie: Kształtowanie postaw prozdrowotnych, w tym upowszechnianie koncepcji Przedszkoli i Szkół Promujących Zdrowie

Sześć komponentów SzPZ – główne rodzaje aktywności z zakresu promocji zdrowia w szkole

1. **Polityka szkoły dotycząca promocji zdrowia** – stanowi wspólnie przygotowany dokument lub przyjęte działania mające na celu promowanie zdrowia i dobrego samopoczucia.
2. **Środowisko fizyczne szkoły** – obejmuje budynek, teren i otoczenie szkoły, które powinny być przyjazne, aby wzmacniać działania prozdrowotne.
3. **Klimat społeczny szkoły** – odnosi się do jakości relacji między członkami społeczności szkolnej, ale również zależy od relacji między społecznością szkolną a lokalnym środowiskiem.
4. **Kompetencje zdrowotne** – powinny być kształtowane w oparciu o realizowaną podstawę programową i poprzez działania, które umożliwiają podejmowanie decyzji związanych ze zdrowiem i dobrym samopoczuciem.
5. **Współpraca ze środowiskiem lokalnym** – stanowi formę wzajemnego wsparcia, które ułatwi podejmowanie działań w zakresie promocji zdrowia.
6. **Opieka zdrowotna** – dotyczy oprócz promocji zdrowia, podejmowania działań profilaktycznych i leczniczych.

Wartości i filary szkoły promującej zdrowie

Kluczowe wartości „Szkoły Promującej Zdrowie”

Równość (równe szanse) – równy i pełny dostęp do edukacji i zdrowia wszystkich uczniów, ograniczenie wszelkiego rodzaju uprzedzenia i wykluczenia.

Ciągłość i kontynuacja działań – ścisły związek między zdrowiem, edukacją i rozwojem. Działania powinny być podejmowane w sposób systematyczny i ciągły, ponieważ wyniki, które są pożądane i trwałe, będą widoczne głównie w perspektywie średnio- lub długoterminowej.

Włączanie – szkoła jako społeczność ucząca się, w której wszyscy są szanowani i obdarzani zaufaniem. Kluczowe znaczenie mają dobre relacje między członkami społeczności szkolnej.

Upodmiotowienie i rozwijanie kompetencji do działania – umożliwienie uczniom i pracownikom szkoły aktywnego udziału w ustalaniu celów i działań dla ich osiągnięcia.

Demokracja – działania są oparte na wartościach demokratycznych, na dialogu podczas podejmowania decyzji, respektowaniu praw i braniu odpowiedzialności.

Filary „Szkoły Promującej Zdrowie”

Całościowe podejście do zdrowia w szkole – spójność między określoną na piśmie polityką szkoły a jej codzienną praktyką:

- edukacja zdrowotna ukierunkowana na aktywne uczestnictwo uczniów,
- rozwijanie kompetencji do działania i umiejętności życiowych,
- tworzenie polityki na rzecz zdrowia,
- tworzenie środowiska fizycznego i społecznego sprzyjającego zdrowiu,
- budowanie dobrych relacji między szkołą, rodzicami a społecznością lokalną,
- efektywne korzystanie ze świadczeń pracowników medycznych.

Uczestnictwo – podstawowym warunkiem skuteczności działań jest uczestnictwo i zaangażowanie uczniów, pracowników i rodziców w to co dzieje się w szkole, rozwija to ich poczucie przynależności, współtworzenia i sprawstwa.

Jakość szkoły – zdrowi uczniowie lepiej się uczą, zdrowi pracownicy lepiej pracują i mają większą satysfakcję z pracy.

Dowody naukowe – wyniki badań wskazują na skuteczność całościowego podejścia do zdrowia w szkole w zakresie rozwiązywania niektórych problemów.

Szkoła a społeczność lokalna – szkoły promujące zdrowie angażują się w życie społeczności lokalnej, działają na rzecz wzmocnienia kapitału społecznego i świadomości zdrowotnej jej członków. Wzmacnia się więc umożliwiająca partnerstwo na rzecz zmian w społeczności lokalnej.

Najważniejsze dokonania Programu w Polsce

- **Model i standardy SzPZ.** Opracowane wskaźniki i narzędzia do autoewaluacji działań. W Polsce model SzPZ został opisany poprzez zestaw standardów, wskaźników i narzędzi do autoewaluacji i ma służyć ocenie jakości pracy placówek w zakresie promocji zdrowia.
- **Struktura organizacyjna** sieci szkół promujących zdrowie na poziomie krajowym, wojewódzkim, rejonowym, szkolnym/przedszkolnym.
- **Pisemne kryteria członkostwa w sieciach wojewódzkich.** Opracowane zostały kryteria przynależności do sieci oraz kryteria przyznawania wojewódzkiego certyfikatu.
- **Poradniki dla szkół, przedszkoli i szkół specjalnych** wspierające ich działania w zakresie promocji zdrowia (dostępne na stronie ORE).
- **Procedura nadawania Krajowego Certyfikatu** (Szkola Promująca Zdrowie 2008, Przedszkole Promujące Zdrowie 2017, Szkoła Specjalna Promująca Zdrowie 2020).

Krajowy Certyfikat Przedszkole Promujące Zdrowie

Krajowy Certyfikat Szkoła Promująca Zdrowie

Placówka, która chciałaby wystąpić z wnioskiem o nadanie **Krajowego Certyfikatu** powinna przeprowadzić autoewaluację w zakresie 4 standardów, wybrać problem priorytetowy na podstawie autoewaluacji oraz przygotować plan działań, zmierzający do rozwiązania wybranego problemu.

Celem autoewaluacji działań jest sprawdzenie w jakim stopniu szkoła osiąga cele określone w polskiej koncepcji PPZ/SzPZ. Zgodnie z Procedurą nadawania Krajowego Certyfikatu, Certyfikat przyznawany jest placówce na okres 5 lat. Po upływie tego okresu placówka może ponownie starać się o jego nadanie.

Przyznanie Krajowego Certyfikatu jest potwierdzeniem, że szkoła pracuje zgodnie z modelem szkoły/przedszkola promującej/promującego zdrowie oraz wyrazem uznania dotychczasowych osiągnięć będących wynikiem wieloletniej i systematycznej pracy.

O przyznanie Krajowego Certyfikatu może ubiegać się placówka (przedszkole/szkoła), która spełniła następujące warunki:

- a) jest członkiem wojewódzkiej sieci PPZ i SzPZ i posiada wojewódzki certyfikat co najmniej od 3 lat,
- b) w dokumentach pracy ma wpisane działania z zakresu promocji zdrowia (statut/program wychowawczo-profilaktyczny/koncepcja pracy placówki),
- c) na stronie internetowej prowadzi zakładkę internetową pn. *Przedszkole Promujące Zdrowie/Szkoła Promująca Zdrowie* i na bieżąco aktualizuje informacje dotyczące działań prowadzonych w zakresie tworzenia PPZ/SzPZ. Zamieszcza opis najważniejszych działań,
- d) przeprowadzi autoewaluację swoich działań w zakresie wszystkich standardów PPZ/SzPZ,
- e) dokona publicznej prezentacji wyników autoewaluacji,
- f) złoży w terminie podanym w harmonogramie Procedury dokumentację, wskazaną we *Wniosku o nadanie Krajowego Certyfikatu* do koordynatora wojewódzkiej sieci PPZ i SzPZ i uzyska jego rekomendację.

Szkoła promująca zdrowie	Szkoła aktywna w promocji zdrowia
Zainteresowana wprowadzeniem zmian służących zdrowiu	Zainteresowana wielością działań na rzecz zdrowia
Pracuje systemowo (od diagnozy do ewaluacji)	Pracuje akcyjnie („dzień zdrowia”, happeningi, konkursy)
Działania podejmowane są w odpowiedzi na potrzeby społeczności szkolnej wynikające z diagnozy	Działania podejmowane są z inicjatywy lidera lub specjalisty z zewnątrz
Nastawienie na współpracę i wspólne świętowanie sukcesu	Nastawienie na indywidualny sukces (dyrektora, lidera programu, laureatów konkursów, itp.)
Adresatem działań prozdrowotnych jest cała społeczność szkolna	Adresatem działań prozdrowotnych jest przede wszystkim uczeń
Ewaluacja jest niezbędnym elementem działań	Koncentracja uwagi na działaniach, a nie na analizie ich efektów

Skuteczność programu

- Tworzenie szkoły promującej zdrowie w oparciu o całościowe podejście do zdrowia, jest długotrwałym procesem, wymagającym zaangażowania oraz gotowości do wprowadzania wielu zmian w działaniu i myśleniu społeczności szkolnej.
- Placówki promujące zdrowie to środowiska otwarte na zmiany, gotowe na poszukiwanie nowych rozwiązań. Kluczowe jest to, aby uczniowie, nauczyciele, rodzice i inni pracownicy szkoły czuli się autorami i realizatorami wprowadzanych zmian.
- Spójne podejście w całej szkole i między szkołą, rodziną i społecznością lokalną, pozyskanie współpracy i wsparcia różnych osób i instytucji ze swego otoczenia, w tym specjalistów. Dzięki nastawieniu na współpracę, szkoły te chętnie dzielą się swoimi doświadczeniami i dorobkiem z innymi szkołami.
- Tworzenie szkoły promującej zdrowie jest działaniem oddolnym, a jedną z podstawowych zasad, na których zbudowana jest szkoła promująca zdrowie to demokratyczny styl zarządzania oraz aktywny udział uczniów w działaniach edukacyjnych. Dotychczas wszystkie rozwiązania, które miały potem zastosowanie w szkołach, w tym system certyfikacji, były wypracowywane wspólnie z koordynatorami wojewódzkimi oraz przedstawicielami szkół.

Korzyści z autoewaluacji działań w szkole promującej zdrowie

- Autoewaluacja w SzPZ umożliwia identyfikację mocnych i słabych stron, wskazanie obszarów wymagających poprawy oraz zaplanowanie dalszych działań. Na podstawie przeprowadzonej autoewaluacji szkoły wybierają problem priorytetowy do rozwiązania i opracowują plan działań.
- Dzięki formalnym wymaganiom potrzebnym do ubiegania się o certyfikaty wojewódzkie i krajowe, placówki z Polskiej Sieci PPZ i SzPZ zdobyły bogate doświadczenie w pracy nad jakością. Dobrze zaplanowane działania oraz zorganizowany proces ewaluacji uznawane są za czynnik zapewniający właściwą jakość programu.

Najważniejszym efektem wszystkich działań podejmowanych w szkołach promujących zdrowie w zakresie promocji zdrowia jest **poprawa zdrowia i samopoczucia** członków społeczności szkolnej. Stąd, ewaluacja w szkołach promujących zdrowie to przede wszystkim **inwestycja w zdrowie**.

Pionierzy Programu o korzyściach:

Tworzenie szkoły promującej zdrowie pozwoliło zrozumieć pojęcie „zdrowie” w ujęciu holistycznym, co zaowocowało nowym podejściem do siebie i otaczającego świata.

Większe otwarcie się na współpracowników, dzielenie się pracą i odpowiedzialnością, rozwijanie umiejętności rozmowy z ludźmi i radzenia sobie z problemami, które na początku przerażają.

Dzięki udziałowi w programie szkoła stała się szkołą dialogu, partnerstwa między nauczycielami, uczniami, rodzicami, budującą dobre relacje międzyludzkie.

Pozyskanie rodziców do współpracy.

Poznanie i praktyczne stosowanie metody małych kroków i podejmowania decyzji po zestawieniu plusów i minusów.

Nauczenie się realnego planowania, skuteczności działań i umiejętności osiągania celów, dobrze przeprowadzenie ewaluacji, umiejętności planowania zgodnie z koncepcją szkoły promującej zdrowie.

Nauczenie się pozyskiwania sojuszników do realizacji zadań z zakresu edukacji zdrowotnej, promocji zdrowia i zarządzania szkołą.

Rozwinięcie umiejętności życiowych, takich jak: podejmowanie decyzji, stawianie sobie celów i wytrwałe dążenie do ich osiągnięcia, identyfikacja własnych mocnych i słabych stron, pozytywne myślenie, pozwoliło efektywniej wykonywać obowiązki zawodowe.

Zdobycie wielu informacji o zdrowiu i umiejętności w zakresie promocji zdrowia w społeczności szkolnej, stałe troszczenie się o zdrowie swoje i innych, zmiana stylu życia, podniesienie wiedzy na temat możliwości ochrony zdrowia i jego wzmocnienia, wiedzy nt. znaczenia edukacji zdrowotnej od najmłodszych lat i decydującej roli szkoły w tym procesie, dbałość o zdrowie fizyczne i psychospołeczne. Wielu nauczycieli zaczęło się troszczyć o swoje zdrowie, a dzięki temu jakość edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia zdecydowanie wzrosła.

Promocja zdrowia stała się integralną częścią szkoły. Nawet bez nazywania, wszyscy wiedzą, że w szkole się tak dzieje, że elementy promocji zdrowia są wprowadzane przez wszystkich, na wszystkich przedmiotach i zawsze.

Planowanie pracy zgodnie z podejściem „od ludzi do problemu”. Społeczność szkolna była zainteresowana rozwiązywaniem własnych problemów.

Szkoła promująca zdrowie to idea, do której zmierzamy. Zawsze będą nowe potrzeby i wyzwania, z którymi warto się zmierzyć.

Cykl: diagnozowanie - planowanie –
wdrażanie – monitorowanie –
ewaluacja wyznacza kolejne działania.

Dziękuję za uwagę!

valentina.todorovska@ore.edu.pl